

DR JANKO OBERSKI: *Ezdrina i Nehemijina knjiga*, Zagreb 1966. (ciklostilom).

Pošto je objavio opširni komentar dviju Makabejskih knjiga i Knjige mudrosti, ovaj zaslužni profesor Rimokatoličkog teološkog fakulteta u Zagrebu objavljuje, evo, i Ezdrinu i Nehemijinu knjigu i time upotpunjava prikaz života i povijesnih prilika izabranog naroda nakon povratka iz babilonskog sužanjstva.

Prije teksta spomenutih knjiga u hrvatskom prijevodu i njegova tumačenja dr Janko Oberški napisao je dosta opširan uvod, u kojemu razmatra razna pitanja koja su nastala tokom vijekova s obzirom na samu knjigu a koja se, eto, još i danas nameću čitatelju.

Tu dolazi na prvom mjestu pitanje da li je riječ o jednoj ili o dvije knjige i kako se redovito nazivaju. To je stvar koja ne zadire u samu inspiraciju nadahnutoga teksta, ali koja ipak interesira čitatelja jer mu u neku ruku razjašnjava postanak knjiga; razjašnjava mu pitanje da li je obje knjige napisao jedan pisac, po svoj prilici Ezdra, ili je prvu napisao on, a drugu valjda Nehemija; ili se pak kasnije nadahnuti pisac poslužio pisanim dokumentima koje su oni ostavili.

Zatim dolazi najglavnije ali zato i najteže pitanje: u koje se vrijeme ima staviti Ezdrino djelovanje, a u koje ono Nehemijino; kronološko pitanje spomenutih knjiga.

Na početku samog pitanja ugledni komentator daje najprije kratak, sažet pregled sadržaja knjiga, pa kaže: »Sadržaj ovih dviju povijesnih knjiga nadovezuje se na sadržaj dviju knjiga Dnevnika crtajući najvažnije događaje iz povijesti Izraelaca nakon povratka iz babilonskog ropstva, koji se odnose na obnovu njihova vjerskoga života i bogoslužja u Jeruzalemu, u razdoblju od 538. g.

pr. Kr., tj. od proglasa kralja Kira, koji dopušta Judejima povratka u domovinu, pa do svršetka Ezdrina djelovanja (oko 400. pr. Kr.)«. Kako ističe dalje isti ugledni komentator, knjige ne donose sve događaje koji su se zbili u tom prilično dugom periodu, nego iznose samo tri najvažnije stvari, a to su: ponovna izgradnja jeruzalemskoga hrama (Ezdr 3-6), uspostavljanje porušених jeruzalemskih zidina (Neh 1,1-6; 3 i 12,27-42) i duhovna obnova Izraelaca pod Ezdrinim vodstvom (Ezdr 7-10 i Neh 8,1-10,39) i pod vodstvom Nehemijinim (Neh 13). Opis povratka pod Zorobabelom (Ezdr 1-2) ne bi se imao smatrati nekim odijeljenim događajem jer je u Kirovoj namisli on imao služiti ponovnoj izgradnji hrama u Yahwehovu stovanju u ime samih perzijskih vladara, pa prema tome sačinjava jedan jedinstveni povijesni događaj zajedno s podizanjem spomenutoga hrama, kao što i Nehemijin dolazak u Palestinu i način kako je isposlovaov dozvolu da može ponovno podignuti porušene zidove sačinjavaju također jedan jedinstveni povijesni događaj sa samim njihovim podizanjem. Ponovno uvrštavanje popisa glavnijih povratnika u Neh. 7,4-69 i 12,1-26 spada na upravo sada spomenuti povratak pod Zorobabelom, a popis onih koji su dragovoljno pristali da borave u Jeruzalemu ne mareći za prijetnje poganskih naroda koji su boravili u okolini (Neh 11) spada po sebi na samu rekonstrukciju. Cilj je, dakle, nadahnutog pisca Ezdrine i Nehemijine knjige bio da dokaže kako su se ispunila proročanstva o ponovnom uspostavljanju izabranog naroda nakon sužanjstva. Zato se u tu svrhu govori o ponovnom podizanju hrama i jeruzalemskih zidova kao i o religioznoj obnovi, koja je usput poprimila i karakter obnovljene civilne uprave.

Budući da se Ezdra spominje dva puta na djelu u svojoj duhovnoj obnovi, u svojoj knjizi i u onoj Nehemijinoj, kako smo upravo sada vidjeli, — postavlja se pitanje kada je on vršio svoju misiju, a kada Nehemija svoju. Dr J. Oberški raspravlja nadugo o tom i iznosi razna rješenja (str. 6-11), da konačno predloži ono što se njemu čini najvjerojatnijim (str. 11). Tu on vrlo zgodno, razborito i učeno primjećuje kako moramo pretpostaviti da se nadahnuti pisac knjige držao nekog kronološkog reda i da, prema tome, moramo pretpostaviti da je Ezdrina misija uslijedila prije Nehemijine, jer je spomenuti pisac stavlja prije nje. Imajući tu činjenicu pred očima, možemo uspostaviti kronologiju na ovaj način: Ezdrino se poslanje zbiva u sedmoj godini vladanja kralja Artaksersa I, tj. 458. pr. Kr., a Nehemijino prvo poslanje u 20. godini vladanja kralja Artaksersa I, tj. 445. pr. Kr., i pokriva se s drugim poslanjem Ezdrinim. Nehemijino drugo poslanje zbiva se u 32. godini vladanja kralja Artaksersa I, tj. 433. godine. Dr Oberški navodi i velike autoritete koji stoje iza ovog mišljenja.

O još jednom važnom pitanju raspravlja zaslužni profesor u uvodu, a to je pitanje povijesnih izvora Ezdrine i Nehemijine knjige. S obzirom na to pitanje on ističe da su izvori navedeni u samoj knjizi. A to su Ezdrina spomen-knjiga (Ezdr 7-10), Nehemijina spomen-knjiga (Neh 1,1-7,73; 13,1-31), rodoslovni popisi povratničkih porodica, izvještaj pisan aramejskim jezikom o gradnji hrama i jeruzalemskih zidova namijenjen perzijskim kraljevima Kserksu i Artaksersu I (Ezdr 4,6-6,12), proglas kralja Kira (6,3-5), dekret kralja Artaksersa I (7,12-26) i pismo satrapa Tatnaja i savjetnika Starbuzanaja Dariju I i njegov odgovor. Svi ovi dokumenti navedeni u knjizi potvrđeni su nalaskom židovskih listova iz otoka Elefantine u gornjem Egiptu, a podaci u njima i u ostalom dijelu knjige potvrđeni su povijesnim podacima o perzijskoj državi i perzijskim kraljevima iz tog doba iz samih profanih izvora kao i iz brojnih dokumenata koji su došli na svjetlo u raznim iskopinama. Napokon, glavne točke knjige potvrđene su i spisima nadahnutih pro-

roka iz vremena obnove izabranoga naroda: Ageja, Zaharije i Malahije (str. 13-15).

O samom prijevodu možemo samo ponoviti ono što smo rekli o prijevodu Makabejskih knjiga i Knjige mudrosti. Prof. Oberški do zdušnosti je on vjeran izvornom tekstu, koji je on duboko i svestrano proučio. Njegovu bismo zdušnost mogli okarakterizirati kao beskompromisno obožavanje koje od prevodioca zahtijeva obzir prema riječi Božjoj. Neka se uzmu na primjer u obzir ova mjesta: Ezdr 1,3; 1,68; 4,2; 4,14; 5,5; 5,8; 7,22; 7,27; 8,1; Neh 3,3; 3,38 4,11; 8,15; 9,8 i tolika druga, iz kojih se jasno razabire da je prevodilac znao za točnu vrijednost hebrejskih riječi ili izraza jer je to stavio u zagrade, a ipak je uz pravi smisao riječi ili izraza sačuvaov doslovnu riječ ili izraz. Za duboko i svestrano proučavanje hebrejskih riječi i izraza neka posluže npr. ova mjesta: Ezdr 1,69; 4,2; 7,6; 9,3-7; Neh 5,4-18; 8,8-18. Neka se uzmu u obzir i ona brojna mjesta na kojima dr Oberški dokazuje smisao riječi ili izraza iz paralelnih mjesta ostalih knjiga SZ.

A što reći o tumaču? Također ono što smo rekli o drugim njegovim tumačima Sv. pisma. Čovjek ga samo treba uzeti u ruke, da vidi što je to. Tekst po njemu postaje sasvim jasan. Događaji se odvijaju upravo pred očima. Živi su. Čovjek ih prati izbliza, gotovo ih doživljava i proživljava. Svaka je stvar potpuno razjašnjena tako da čitatelj nema više nikakve ne samo sumnje nego ni nejasnoće u pogledu samoga teksta. Neka se uzme, npr., u obzir kako se tumače imena pojedinih povratničkih porodica (Ezdr., str. 28-39 i Neh., str. 36-43 i 71); kako se nižu topografski podaci (Ezdr 80; Neh 10-11); kako se potanko tumači blago doneseno iz Babilona za jeruzalemski hram i određuje njegova vrijednost (Ezdr 93); kako se tumače potanko Ezdrine povlastice i službe (Ezdr 80-84) itd. Čitatelj će se lako uvjeriti po svemu tumaču da se radi o knjizi koja ima veliku povijesnu vrijednost za ono doba i za njegove povijesne događaje i običaje.

Prof. Oberški napisao je svoju knjigu da bude kao pomagalo njegovim slušačima. Ali nije rečeno da ono što se uči na fakultetu služi

samo za školu. To sve ima svoju veliku životnu vrijednost. Pa prema tome, knjiga će biti od najveće koristi za svakoga koji želi imati malo opširnije znanje o spomenutoj knjizi Sv. pisma. Naročito bi je svaki svećenik morao imati i proučavati kad za to nađe malo vremena. Ionako se knjiga uz ovakav komentar da veoma lako proučavati. Može je proučavati i onaj koji je potpuno *jejunus* u naučnoj egzegezi: takvim je laganim načinom prikazivanja napisana.

I ovu je knjigu dr J. Oberški objavio ciklostilom, pa ni ona nije najprikladnija za župske biblioteke. Materijalne su poteškoće veliki tiranin i ne daju mogućnost života mnogim izvršnim stvarima. Nadamo se da će i ova i ostale knjige prof. Oberškoga ući u sastav jedne znanstvene i kritične biblije za hrvatski narod i u njoj naći svoje dolično mjesto i tada poprimiti i svoj vanjski zasluženi izgled.

J. Š.

Dr JANKO OBERŠKI: *Introdukcija u Sv. Pismo Starog Zavjeta*, I dio, Opća. Zagreb 1966 (ciklostilom)

Zaslužni je profesor izdao knjigu pod gornjim naslovom godine 1958. Budući da je bila raspačana, priredio je ovo i njezino drugo izdanje 1966. god.

Sam kaže (v. predgovor) da je nastojao sažeti ukratko što je najbolje izneseno u suvremenim udžbenicima na stranim jezicima koji govore o spomenutoj biblijskoj disciplini.

Ne radi se o komentaru bilo koje knjige Sv. pisma, već o onim pitanjima koja su usko povezana s cjelokupnom napisanom Božjom riječi. Citatelj, stoga, neće naći nijedan pasus protumačen, nijednu Božju izreku razjašnjenu. Ali će zato naći u knjizi riješena mnoga pitanja koja će mu omogućiti da lakše shvati ono što nam je zapravo Bog htio objaviti u nadahnutim knjigama. Riječ je, dakle, o knjizi koju bi svaki ljubitelj Božje riječi morao imati neprestano u rukama i čije bi zaključke morao neprestano imati pred očima ako misli ispravno, sa

znanstvenom spremnošću i što lakšim putem shvatiti spomenutu riječ.

Riječ je stoga u knjizi o onim znanostima koje omogućuju svestranije, znanstvenije a i točnije shvaćanje samoga biblijskoga teksta. A to su biblijska filologija, arheologija, kronologija, geografija, historija i kritika biblijskoga teksta.

Poneki će se svećenik, možda, nemalo začuditi zašto sve to iznositi, a većina će njih, možda, reći da to spada isključivo na biblijske stručnjake, na čiji se rad i zaključke mi moramo jednostavno osloniti.

Riječ Božja interesira jednako stručnjake kao i svakog vjernika, a pogotovu svakoga svećenika. I jedni i drugi moraju nastojati da prodru što dublje u samu srž onoga što je Bog nama htio objaviti i što je htio poručiti lično svakomu od nas. Preporučuje se stoga, a i poželjno bi bilo, da bar svećenici pribave sebi poznavanje temeljnih biblijskih jezika, jer je ono nužno potrebno za pravilno shvaćanje nadahnutog teksta. Tu ulaze u obzir hebrejski, aramejski, grčki i latinski jezik. Reći će se: pa to je nemoguće običnom svećeniku. Ali se onda mora reći da je takav svećenik osuđen da nikada ne shvati pravilno nadahnutu riječ, jer mnogo puta sam nadahnuti smisao ovisi bar djelomično o o značenju izvorne riječi ili izvornog izraza. Sjetimo se da je sv. Jeronim zahtijevao od svoje učenice u duhovnom životu, sv. Paule, da nauči hebrejski i da ga je ona—prema svjedočanstvu istog sv. učitelja — svladala za jedan sami mjesec dana. Radilo se, dakako, o najnužnijem temeljnom znanju toga jezika. Sv. Terezija od Maloga Isusa govorila je kako bi, da je svećenik nastojala naučiti hebrejski i grčki da bi mogla na taj način čitati Božju riječ onako kako ju je Bog udostojao nama saopćiti. A dekret II vatikanskoga sabora o svećeničkom odgoju pod br. 13. kaže neka se u sjemeništima nastoji podupirati podjednako poznavanje raznih biblijskih jezika. O tim jezicima prof. Oberški govori u paragrafima: *O hebrejskom i aramejskom jeziku uopće; Najstariji spomenici hebrejskog jezika; Hebrejski jezik knjiga Sv. pisma; Pismo hebrejskog jezika, i u 87; O grčkom jeziku svetopisamskih knjiga SZ.*